

TUTKIMUSSIIHTEERIN PALSTA

Siirtolaisasiain neuvottelukunta järjesti 10.4.1985 yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa siirtolaisten oikeuksia käsitelleen neuvottelupäivän. Kokouksessa tarkasteltiin valmisteilla olevaa siirtolaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia koskevaa YK:n yleissopimusta Suomen siirtolaisuuspolitiikan periaatteiden ja lainsäädännön näkökulmasta. Ohjelman sisältö oli laadittu sopimuksen rakennetta seuraten. Tilaisuudessa esitettiin yhdeksän alustusta. Lopuksi käytiin monipuolinen ja ajoittain värikäs keskustelu päivän teemasta. Tarkastelen seuraavassa yhteenvedonomaisesti eräitä keskeisimpiä puheenvuoroja.

Työvoimaministeriön neuvotteleva virkamies Juhani Lönnroth esitteli sopimusluonnoksen, jonka ensimmäinen lukeminen on valmistelevassa työryhmässä saatu päätökseen. Esitelmästä kävi hyvin ilmi se, miten jo valmisteluvaiheessa eri jäsenmaat ovat muodostaneet yhteenliittymiä voidakseen paremmin vaikuttaa sopimuksen muotoon ja sisältöön. Sopimusluonnoksessa on 91 artiklaa, jotka jakaantuvat kahdeksaan eri osaan. Kokonaisuutena ottaen sopimus esitetyssä muodossa toteutessaan yhdenmukaistaisi eri valtioiden siirtolaisuuspoliittiset periaatteet ja käytännön toimenpiteet.

Työvoimaministeriön toimistopäällikkö Ilse Koli tarkasteli esitelmässään Suomen siirtolaisuuspolitiikan periaatteita. Hän totesi, että maamme siirtolaisuuspoliittista keskustelua säätelevä ja ohjaava siirtolaisasiain neuvottelukunnan viides mietintö lähtee staattisen siirtolaisuuden tilanteesta eli Suomi on pysyvästi siirtolaisia luovuttava maa. Kuitenkin 1980-luku on tuonut maamme siirtolaisuuteen uusia piirteitä paluumuuttajien, pendlaajien ja kokennustyöläisten muodossa. Näin ollen tämä siirtolaisuuspoliittinen kulkakivemme on osoittautumassa sammaloituneeksi jo ennen kuin sen luomalle perustalle on ehditty rakentaa toimivaa siirtolaisuuspolitiikkaa.

Työvoimaministeriön ylitarkastaja Tapani Tuomiharju tarkasteli puheenvuorossaan Suomen suhdetta siirtolaisten kohtelua sääteleviin kansainvälisiin sopimuksiin. Esitelmästä ilmeni, että maamme on ratifioinut varsin monia sopimuksia, joihin sisältyy siirtolaisuutta koskevia määräyksiä tai jotka koskevat jotakin siirtolaisuuden osa-alueita (esim. ILO:n yleissopimus n:o 21 (1926), joka koskee siirtolaisarkastuksen yksinkertaistuttamista laivoilla). Samoin Suomi on ratifioinut useita monen- ja kahdenvälisiä sopimuksia, jotka suoranaisesti tai välillisesti koskevat myös siirtolaisuutta tai siirtolaisten kohtelua (esim. yhteispuhjoismai-

nen tyomarkkinasopimus). Sen sijaan maamme ei ole ratifioinut siirtolaisuutta kokonaisuutena koskevaa ILO:n yleissopimusta n:o 97 (1949), joka koskee muuttavia työntekijöitä. Maamme ei ole myöskään ratifioinut em. sopimusta täydentävää yleissopimusta n:o 143 (1975), joka koskee siirtolaisuuteen liittyviä väärinkäytöksiä sekä ulkomaalaisten työntekijöiden yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhtäläisen kohtelun edistämistä. Tuomiharjun esitelmän mukaan ratifioimatta jättämiseen on vaikuttanut mm. se, että Suomi on ollut maastamuuttovaltio, joten maahanmuuttajien kohtelua koskevaa sopimusasiakirjaa on pidetty maamme kannalta epärelevanttina. Samoin Suomesta ovat puuttuneet sopimuksen edellyttämät lainsäädännölliset ja organisatoriset edellytykset.

Toimistopäällikkö Risto Veijalainen sisäasiainministeriöstä tarkasteli Suomen ulkomaalaispolitiikkaa. Hänen mukaansa uusi ulkomaalaislaki on tasmentänyt viranomaisten toimintoja. Samoin laki on tuonut mukanaan uudistuksia, jotka turvaavat maahan tulleiden ulkomaalaisten oikeuksia ensimmäisinä tulopäivinä entistä paremmin. (mm. karkotuksiin liittyvä valitusoikeus, ulkomaalaiskurattorin toimi). Veijalaisen mukaan uusi laki suo edelleen paljon harkintavaltia viranomaisille. Suomen siirtolaisuuspolitiikka on ollut perinteisesti pidättyvää, eikä tässä suhteessa ole esitelmöitsijän mukaan odotettavissa suuria muutoksia.

Ulkomaalaiskuraattori Tarja Summa tarkasteli esitelmässään ulkomaalaisten kohtelua Suomessa. Hänen mukaansa maassamme asuvien ulkomaalaisten elämää säätelevät useat erilliset lait, mm. yhdistyslaki ja asunto-osakeyhtiölaki. Ulkomaalaiskuraattori Summan esitelma on julkaistu artikkelina toisaalta lehdesämme, joten tässä yhteydessä en tarkastele alustusta lähemmin.

Kokonaisuutena ottaen Königstedtin kokouksien (monien aikaisempien vastaavien ohella) osoitti, että maamme siirtolaisuuspolitiikka on vahvassa käymistilassa. Siirtolaisuuskysymysten parissa toimivat viranomaiset ovat innostuneita ja aloitteellisia. Hallinnollinen työskentely on kuitenkin hajanaista ja sattumanvaraista, koska maaltamme puuttuu ns. virallinen siirtolaisuuspolitiikka, joka asettaisi virkamiesten työskentelylle toiminnalliset tavoitteet ja raamit. Olisikohan aika vähitellen kypsä poliittisesti vahvalle siirtolaisuuspoliittiselle komitealle?

Ismo Söderling